

AMI AZ EMLÉKKŐ MÖGÖTT TÖRTÉNT

MŰEGYETEM 1956

A TÖRTÉNELMI EMLÉKHELY felirata így emlékezik:

**"AZ EGYETEM TÖRTÉNETI KAMPUSZÁN
1956. OKTÓBER 22-ÉN TARTOTT HALLGATÓI
NAGYGYŰLÉS HATÁSÁRA KAPTAK SZÉLESEBB
NYÍLVÁNOSSÁGOT A POLITIKAI BERENDEZKEDÉSSSEL
SZEMBENI KÖVETELÉSEK. AZ INNEN INDULÓ
TÜNTETÉS LETT A FORRADALOM FŐVÁROSI
NYITÁNYA OKTÓBER 23-ÁN.**

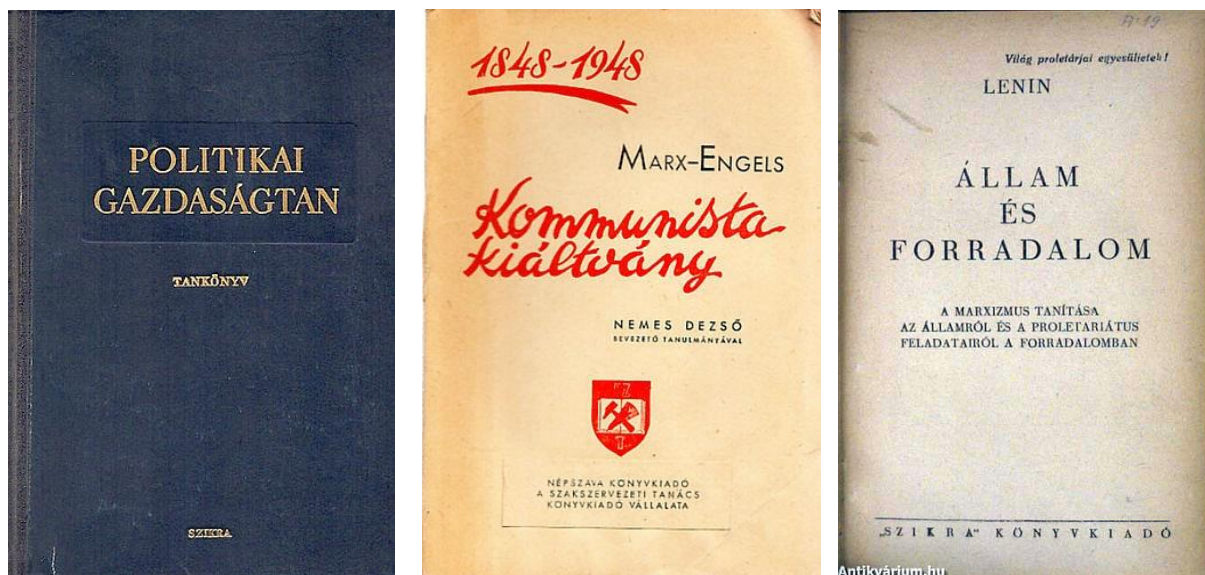
TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A II. világháborút lezáró béke a vesztes Magyarországot az egyik győztes, a Szovjetunió érdekszférájába sorolta. A háború után volt egy rövid életű próbálkozásunk arra, hogy a „Magyar Királyság”-nak nevezett monarchiás államformát „Köztársaság”-ra cseréljük (amit Ausztria és Csehszlovákia már a az I. világháború után, a trianoni békekötés során sikerrel meg is valósított). Sajnos a hatalmat 1947-ben erőszakkal, választási csalással megszerezte a Kommunista Párt. Így lettünk szovjet mintára „népi demokrácia.” A következő években a - Sztálin és Rákosi nevével fémjelzett - proletárdiktatúrának sikerült a nemzet többségét vérig sértenie. Lezárultak a határok, az országot elhagyni nem lehetett. A piacgazdaság megszűnt a vállalkozások államosításával. A munkások az államosított gyárakban éhbérért dolgoztak. A régi rendszer középosztályát lakhelyük elhagyására kényszerítették, kitelepítették. Akitől meg akartak szabadulni, azt elítélték vagy ítélet nélkül munkatáborba internálták. A bíróság számára előre elkészített beismerő vallomások aláírását a középkori tortúra eszközeivel bárkiből ki lehetett kényszeríteni. Nem volt sem sajtó-, sem szólás-, sem vélemény-, de még gondolatszabadság sem. Kötelező volt a diktátorokat, Sztálint és Rákosit éltetni és ütemesen megtapsolni. Csengőfrászban éltek az emberek, rettegve attól, hogy éjjel kit visz el a fekete autó. Áruhiány volt, a legfontosabb élelmiszereket jegyre lehetett - nem megvásárolni, hanem - beszerezni. Április 4. és november 7. léptek a korábbi nemzeti és vallási ünnepek helyébe.

Az 1949-es népszámlálás adatai szerint népesség 50 százaléka foglalkozott vidéken alacsony termelékenységű előállított „ehető” termékekkel, és csak a másik, városi 50 százalék iparral, bányászattal, kereskedelemmel, tájékoztatással, adminisztrációval, katonasággal stb. A fejlett nyugati országokban a mezőgazdaságban foglalkoztatott arány ekkor már sokkal kisebb volt. A mezőgazdaság termelékenységének megváltoztatására vezették be a kollektivizálást, a gazdák termelőszövetkezetekbe kényszerítését, sokszor véres módszerekkel is. A gazdák ezt úgy élték meg, hogy az 1945. évi földosztás során kapott földjeiket máris elveszik. Amíg ez nem sikerült, addig az önállóan gazdálkodókra kötelező termény-beszolgáltatást vetettek ki, ahol a beszolgáltatandó mennyiséget és ellenértékét a hatalom szabta meg. Akitől kevesellték a beszolgáltatott mennyiséget, ott a szemes termények tárolására

szolgáló „padlást is lesöpörték”. Akit nagyobb birtoka miatt kuláknak nyilvánítottak, az ellenségnek számított, attól a földjét elvették.

Minket akkor az egyetemen egy, a magyarországi hagyományoktól idegen ideológiára oktattak, új tanszék és új tantárgy volt a Marxizmus-Leninizmus, amiből szemeszterenként kollokválnunk kellett.

A szovjet kommunisták és a Vörös Hadsereg által uralt országokban az 1956-os magyar diákfelkelést két munkásfelkelés előzte meg: 1953-ban a kelet-német fővárosban, Berlinben, és 1956-ban Lengyelországban, Poznanban, az alacsony bérek elleni tiltakozásul kezdtek sztrájkba a munkások. A berlinit az ott tartózkodó szovjet csapatok, a poznanit a lengyel katonaság brutálisan feloszlatta.

Ezt az évet, 1956-ot még két természeti katasztrófa is sújtotta. Télen egy földrengés, tavasszal egy jeges árvíz.

Így érkeztünk el az 1956. év őszéhez, amikor én elsőéves műegyetemi hallgató voltam. Az írásban a továbbiakban két nap: október 22. és 23. eseményeire emlékezem vissza. Magyarországon a diákoknál telt be legelőbb a pohár, erről szól ez visszaemlékezés. Ezt azért tartom fontosnak, hogy az utánunk jövő generáció, gyermekeink és unokáink is képet kapjanak az akkori politikai és gazdasági körülményekről úgy, ahogyan én azokat akkor átéltem.

A SZEGEDI DIÁK NAGYGYŰLÉS 1956. OKTÓBER 16-ÁN

Előzményként tekintünk az előző héten, 1956. október 16-án, kedden tartott szegedi egyetemi diák nagygyűlésre, ahol egyetemi diákszervezetet alapítottak. Magyarországon ennek is sajátos előzményei voltak. Még a II. világháború után, 1945-ben diák érdekvédelmi egyesületként alakult meg a MEFESZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolai Egyesületek Szövetsége).

A diktatórikus államrend bevezetésével, 1948-ban minden ifjúsági szervezetet, egyesületet feloszlattak, illetve beolvasztottak a DISZ-be (a Dolgozó Ifjúság Szövetségébe) azzal az indokkal, hogy egy hatalmas ifjúsági szervezetnek sokkal nagyobb az érdekérvényesítési lehetősége, mint sok kicsinek. Akkor a MEFESZ is áldozatul esett. Ez a DISZ azután a kommunista propaganda szócsövévé vált, az egyetemisták itt nem is jutottak szóhoz.

1. kép: 1956. október 16-i szegedi diákgyűlés elnökségi asztala. Középen a szemüveges Perbíró József professzor, tőle jobbra (neki baloldalon ülve) Kiss Tamás joghallgató, aki október 22-én a Műegyetemre látogatott. Állva felolvas Lejtényi András joghallgató.

Perbíró József professzort a bíróság első fokon tizenöt év, másodfokon életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte. Kiss Tamás 8 évet kapott, Balassagyarmaton él. Lejtényi András disszidált, Kanadában hunyt el 2010-ben.

1956. OKTÓBER 22. HÉTFŐ A MŰEGYETEMEN

2. kép: A Műegyetem Aulája, az 1956. október 22-i diákgyűlés helyszíne

Már jó ideje forrott a közhangulat, nemcsak az egyetemen, hanem az egész országban. Az évfolyamokon összegyűlt hallgatók majd mindenki családjának volt már negatív élménye, illetve összetűzése a diktatúrával. Október 22-e, hétfőn délután 15 órára az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem MDP szervezete (Magyar Dolgozók Pártja, korábbi nevén Magyar Kommunista Párt) és annak ifjúsági szervezete, a DISZ politikai nagy-gyűlést hívott egybe az Aulába, a közszájon forgó problémák megbeszélésére.

3. kép: Az MDP jelvénye

4. kép: A DISZ jelvénye

A délutáni órák elmaradtak. Az Aula elnökségi asztallal, piros terítővel és hangosítóval volt berendezve. A gyűlés az MDP (melynek megszólítása „a PÁRT” volt) és a DISZ egyetemi vezetőinek elnökletével, semmitmondó szlogenek ismételtetésével kezdődött. A cél nyilvánvalóan az volt, hogy a politikai követelések helyett egyetemi belügynek számító szociális problémákról tanácskozzunk. Ide sorolom a vasúti utazási kedvezményt, a menza és a diákszallók javítását, orosz nyelv helyett más nyelvek tanítását, útlevelet külföldi utazáshoz, honvédelmi oktatás eltörlését stb. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy ezek érvényre juttatására csak a hatalmi rendszer megváltoztatása révén van lehetőség. Pozsony (Plankenauer) Ottó nagy tetszéssel fogadott felszólalása terelte azután politikai síkra a diákgyűlést. Nagy hangzavar, lelkes felszólalások közepette, rövid időn belül már csak politikai üzenetek fogalmazódtak meg, például ilyenek:

Nyílt tárgyalást Farkas Mihály és a többi bűnösök ügyében. Kik tudtak Rajk ártatlanságáról? Követeljük, hogy Nagy Imrét korábban betöltött állami funkciójába helyezték vissza.

A gyűlésen elnöklő MDP és DISZ funkcionáriusok innentől kezdve elszivárogtak, feladták a küzdelmet, hogy kézben tudják tartani az eseményeket. Felsőbb éves hallgatók vették át az irányítást, akiket név szerint nem tudok felsorolni, mert a megtorlás következő 34 évében a témát a néma csend jellemezte. A gyűlés nagy részében jelen volt az ÉKME rektora, Dr. Cholnoky Tibor mechanika professzor is, az október 22-én készült 16 pont egyik eredeti példánya az ő hagyatékából került elő. Továbbá időnként jelen volt Gillemot László, a BME rektora, a Mechanikai Technológiai Tanszék vezetője is. Nem volt egyszerű dolog ezernyi embernek együtt, mindenki megaláztatására precízen fogalmazni, de végül is este 11-re elkészült a forradalom első dokumentuma, a kétoldalas 16 pont (lásd a következő oldalakon).

Délután hat óra felé járt az idő, amikor szabályszerűen feltolták az mikrofonhoz a Szegedi Egyetem küldöttét. Nevét már csak az 1990-es rendszerváltás után ismertük meg, Kiss Tamás joghallgató volt. Elmondta, hogy 1956. október 16-án kedden diák nagygyűlést tartottak a Szegedi Egyetem Auditórium Maximum helyiségében, és újra megalapították a DISZ-től független MEFESZ-t, a Magyar Egyetemisták és Főiskolai Egyesületek Szövetségét. Felhívott minket is a MEFESZ-hez való csatlakozásra, amit meg is tettünk, lásd a követelések 19. pontját.

5. kép: Kiss Tamás szegedi küldött felszólal 2014. október 22-én a műegyetemi ünnepségünkön

Meg kell említeni még valakit, aki a moderátori szerepet vitte a diákgyűlésen. Utólag visszagondolva, egyáltalán nem volt veszélytelen, amit csináltunk. Az akkor érvényes büntető törvénykönyv (1946. évi VII. törvénycikk) ugyanis kimondta, hogy a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló tevékenység halállal vagy életfogytiglani börtönnel büntetendő. Azt, hogy mi számít a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló tevékenységnek, az államvédelmi szervek döntötték el, ha kellett, kipofozták a letartóztatottból. Tehát, ha néhány felszólaló követelésére mi ott azonnal kirohanunk tüntetni és nyomdát foglalni, mint Petőfiék tettek 1848-ban, akkor minket halomra lőhetnek egy sortűzzel, ami - a bolsevik törvények szerint - teljesen jogszerű lett volna, mert a 16 pont kimerítette az államrend megdöntésére irányuló tevékenységet. Marián István páncélos alezredes, a Honvédelmi Tanszék vezetője, erre többször is figyelmeztetett minket, és amikor nagyon felhevültünk, átvette a moderátori szerepet. Javára írhatjuk, hogy a 16 pont tartalmi, politikai kérdéseibe, kommunista meggyőződése ellenére, soha nem szólt bele. Marián népszerűségét a honvédelmi oktatási rendszernek köszönhette. A szorgalmi időszakban a Honvédelmi Ismeretek című tantárgy keretében elméletet tanítottak, majd a nyári szünetben egy hónapra be kellett vonulni gyakorlatra. Ezeken a gyakorlatokon a hallgatókkal együtt a honvédelmi tantárgyat oktatók is a részt vettek, és szimpátia szempontjából megmértették, ahol Marián elfogadottá vált, így azután közbeszólásai figyelemre számíthattak.

6. kép: Marián István 1990. október 23-án a Műegyetemen

A diákgyűlésről *szerencsére* nem készült, illetve nem került elő sem fénykép, sem hang-, vagy filmfelvétel, így a Kádár nevével együtt emlegetett megtorlás idején nem tudták utólag a személyeket azonosítani, így sokan megúszták a büntetést.

A következőkben a diák nagygyűlésen készült követeléseket elemezzük pontról pontra, az eredeti szöveg egy másolata alapján. Vegyük sorra az egyes pontokat, a címmel kezdve.

1956. október 22. hétfő

Másold le és terjeszd a magyar dolgozók között

A MEFESZ Építőipari Műszaki Egyetemi diáknagygyűlés határozatának főbb politikai, gazdasági és eszmei pontjai:

- 1./ Az összes szovjet csapatoknak azonnali kivonását követeljük Magyarországról a békeszerződés határozatai alapján.
- 2./ A Magyar dolgozók Pártjában alulról felfelé titkos alapon új a lap, közép és központi vezetők választását követeljük, ezek a legrövidebb időn belül hívják össze a Pártkongresszust és választanak új központi vezetőséget.
- 3./ A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével, a sztalinista Rákosi-korszak minden bűnös vezetőjét azonnal váltsák le.
- 4./ Nyilvános tárgyalást követelünk Farkas Mihály és társai bűnügyében. Rákosi Mátyást, aki első fokon felelős a közelmúlt minden bűnéért és az ország tönkretételéért, hozzák haza és állítsák a nép ítélőszéke elé.
- 5./ Általános, egyenlő és titkos választásokat követelünk az országban több párt részvételével, új Nemzetgyűlés megválasztása céljából. Követeljük a munkásság sztrájkjogának biztosítását.
- 6./ Követeljük a magyar-szovjet és magyar-jugoszláv politikai, gazdasági és szellemi kapcsolatok felülvizsgálatát és új rendezését a politikai és gazdasági teljes egyenrangúság és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján.
- 7./ Követeljük az egész magyar gazdasági élet átszervezését szakembereink bevonásával. Vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló egész gazdasági rendszerünket, a hazai adottságoknak és magyar népünk létérdekeinek szemelőtt tartásával.
- 8./ Hozzuk nyilvánosságra külkereskedelmi szerződéseinket a soha ki nem fizethető jóvátételek tényleges adatait. Nyílt és őszinte tájékoztatást követelünk az ország uránérc készleteiről, kiaknázásáról, az orosz koncesszióról. Követeljük, hogy az uránércet világpiacon nemese valutáért Magyarország szabadon értékesíthesse.
- 9./ Követeljük az iparban alkalmazott normák teljes revízióját, a munkások és értelmiség bérköveteléseinek sürgős és alapvető rendezését. Kérjük a munkások létminimumának megállapítását.
- 10./ Követeljük a beszolgáltatási rendszer új alapokra fektetését és a termények okszerű felhasználását. Követeljük az egyéni gazdálkodó parasztok egyenrangú támogatását.
- 11./ Követeljük az összes politikai és gazdasági pereknek független bíróságon való felülvizsgálatát, az ártatlanul elítéltek szabadonbocsátását, rehabilitálását. Követeljük a Szovjetunióba kihurcolt hadifoglyok és polgári személyek azonnali hazaszállítását, beleértve a határon kívül elítélt fohlyokat is.

/ 1. kép: A Műegyetemen 1956. október 22-én készült 16 pont első oldala

- 12./ Teljes vélemény- szólás- és sajtószabadságot, szabad rádiót követelünk és a MEFESZ szervezet számára nagy példányszámu új napilapot. Követeljük a meglévő káderanyag nyilvánosságra hozatalát és megsemmisítését.
- 13./ Követeljük, hogy a sztálini zsarnokság politikai elnyomás jelképét a Sztálin szobrot a leggyorsabban bontsák le és helyébe az 1848-49-es szabadságharc hőseinek és mártírjainak méltó emlékművet emeljenek.
- 14./ A meglévő, magyar népnek idegencimer helyett kívánjuk a régi magyar Kossuth címer visszaállítását. A magyar honvédségnek a nemzeti hagyományokhoz méltó új egyenruhát követelünk. Követeljük, hogy március 15. és október 6. nemzeti ünnep és munkaszüneti nap legyen.
- 15./ A Budapesti Műszaki Egyetem ifjúsága egyhangú lelkesedéssel nyilvánította ki teljes szolidaritását a lengyel és varsói munkásság és fiatalság felé a lengyel nemzeti függetlenségi mozgalommal kapcsolatosan.
- 16./ Az Építőipari Műszaki Egyetem diáksága a leggyorsabban felállítja a MEFESZ helyi szervezetét és elhatározta, hogy felyő hó 28-re /szombat/ Budapesten Ifjúsági parlamentet hív össze, melyen küldöttségekkel résztvesz az ország egész ifjúsága. Holnap f.hó 23-án d.u. 1/2 3 órára a műszaki és egyéb egyezmenek ifjúsága a Műegyetem előtti téren gyülekezik, onnan a Pálffy térre /Bem tér/ a Bem szoborhoz vonul és megkoszorúzásával fejezi ki együttérzését a Lengyel szabadságmozgalommal. E felvonuláshoz az üzemek dolgozói szabadon csatlakozhatnak.

Fenti határozat teljes betűszerinti közlését ma este a Rádió is, a magyar sajtó is visszautasította főleg az első pont miatt. A határozatot a "Jövő Mérnöke" c. lapban kinyomtattuk, gépirásban és stencillel sokszorosítottuk és a főváros széles rétegeiben hólabda rendszerrel terjesztjük.

A magyar sajtóban való teljes közléstől nem tágitunk, f.hó 24-én a MEFESZ országos vitát indít a magyar sorskérdésekről. Követeljük hogy a Magyar Rádió adjon a nagygyűlésről helyszíni közvetítést.

E határozat az új magyar történelem hajnalán 1956. október 22-én született az Építőipari Műszaki Egyetem aulájában több ezer hazáját szerető magyar ifju spontán megmozdulásából.

8. kép: A Műegyetemen 1956. október 22-én készült 16 pont második oldala

MÁSOLD LE ÉS TERJESZD A MAGYAR DOLGOZÓK KÖZÖTT

A MEFESZ Építőipari Műszaki Egyetemi diáknagygyűlés határozatának főbb politikai, gazdasági és eszmei pontjai:

A diákgyűlés kezdetén még abban értettünk egyet, hogy a mostani követeléseinknek ugyanaz legyen a címe, mint Petőfiék idejében: „Mit kíván a magyar nemzet”.

Közülünk néhány fős csoportok már a délután folyamán elindultak olyan újságkiadót keresni, amelyik pontjainkat egy másnapi napilapban vállalja közzétenni. Ez a próbálkozás akkor kezdődött, amikor még csak a 10. pontnál tartottunk. A Jankovich nevű tanársegédnek volt egy Fiat Topolino kocsija, azzal jártak körbe a nyomtatás tárgyában, így ezt a változatot a továbbiakban „Topolino-pontoknak” neveztük. Mivel politikailag ezt rendszerellenesnek találták, sem az újságkiadók, sem a nyomdák nem vállalták. A műegyetemi újságnál, a JÖVŐ MÉRNÖKE-nél éppen aznap, október 22-én délután volt lapzárta, a szerkesztők nagyon várták a nagygyűlés befejezését, de a nyomdába adási határidőre csak a 10 pontot sikerült leadni. Az meg is jelent a másnap délre elkészült számban, amiből még hiányzott a szovjet csapatok kivonására vonatkozó határozati pont. Ennek a lapszámnak a terjesztését azután erősen felülírták az október 23-i események.

Az Egyetemen volt ugyan sokszorosító gép, de azt sem merték rendelkezésre bocsátani. Nem maradt más, mint hogy aki tud, vigyen haza az írógépen, indigó papírral készültekből egyet, és azt az éjszaka folyamán újra másolja át. Ez ugyan nagyon kevés példányszámot jelenthetett, de a lelkesedés és a tenni akarás hatalmas volt. Ezzel az 1956. október 22-i hétfői nap késő este be is fejeződött, a budapestiek az utolsó villamossal haza is mentek.

1./ Az összes szovjet csapatoknak azonnali kivonását követeljük Magyarországról a békeszerződés határozatai alapján.

A II. világháborút lezáró 1947-es párizsi béke előírta, hogy a Szövetséges Hatalmak (Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Szovjetunió) Ausztriát mindaddig megszállva tartják, és ott katonai csapatokat állomásoztatnak, amíg Ausztria új alkotmányában semlegességét ki nem nyilvánítja. Ehhez kapcsolódott, hogy a Szovjetunió, katonáit ellátó útvonalként, Magyarországot használhatja, megszállva tarthatja. Az ausztriai csapatkivonásokra és Ausztria örök semlegességének kinyilvánítására 1955-ben sor került. Ezzel a párizsi béke vonatkozó pontja szerint Magyarország megszállásának indoka megszűnt. A további megszállás indoklására még 1955-ben létrehozták a Varsói Szerződésnek nevezett katonai paktumot a Szovjetunió vezetésével, a kelet-európai országok bevonásával. A Szovjetunió Kommunista Pártjának első titkára ekkor Hruscsov volt. Ez a szerződés adta azután az alapot ahhoz, hogy 1991-ig, még 35 évig a szovjet katonák hazánkban tartózkodjanak.

Diákgyűlésünkön a szovjet csapatok kivonására vonatkozó követelés nem az elsőként került tárgyalásra. Erre a témára már kissé fel kellett bátorodnunk, azt Péntek György, egy kissé dadogósan beszélő hallgatótársunk vetette fel, amit persze percekig tartó ováció követett.

A sors fintora, hogy az 1956-os forradalom a szovjet csapatoknak nem a kivonulását, hanem többszörös erővel történő bevonulását eredményezte.

10. kép: A '60-as években épült szovjet laktanyák és „öröklakások” Szentkirályszabadján

2./ A Magyar Dolgozók Pártjában alulról felfelé titkos alapon új alap, közép és központi vezetők választását követeljük, ezek a legrövidebb időn belül hívják össze a pártkongresszust és válasszanak új központi vezetőséget.

A most elkezdődött forradalmunk folytatásaként békés átmenettel kívántuk a politikai rendszert megváltoztatni, demokráciát akartunk.

Ebben a folyamatban a Moszkvából delegált kommunista pártvezetők partnerségét nem tartottuk elfogadhatónak. Alig telt el a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének (MDP KV) az 1956. évi nyári ülése, amelynek döntéseit a közvélemény „júliusi határozatok” néven ismerte meg. Az MDP KV ülésén aktívan részt vett a Moszkvából érkezett Mikojan elvtárs, Sztálin egyik legközelebbi munkatársa is, döntések csak az ő jóváhagyásával történhettek. Ez a júliusi pártvezetőségi ülés döntött Rákosi Mátyás pártfőtitkár eltávolításáról, egy személyben az ő nyakába varrva az elkövetett törvénytelenégeket. Rákosit néhány napon belül Moszkvába utaztatták, a hivatalos verzió szerint gyógykezelésre, ahonnan élve már soha nem került vissza Magyarországra.

11. kép: Rákosi Mátyás

12. kép: Gerő Ernő

Rákosi helyébe Gerő Ernő lépett, aki a korábbi törvénytelenésekben ugyanúgy részt vett, mint Rákosi, a két világháború közötti éveket ugyanúgy a Szovjetunióban töltötte, mint Rákosi. Egy eljövendő kerekasztalhoz a korábbi, kompromittálódott vezetők közül nem kértünk, erről szól ez a 2. pont.

3./ A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével, a sztálinista Rákosi-korszak minden bűnös vezetőjét azonnal váltsák le.

Miért Nagy Imre? Aki szintén kommunista volt és a két világháború közötti időt a Szovjetunióban töltötte? Nagy Imre 1953-ban, Sztálin halála után lett miniszterelnök, és enyhített Sztálin és Rákosi proletárdiktatúrájának brutalitásán. Például eltörölte a beszolgáltatást. Feloszlatta az internáló táborokat, sok fogoly kiszabadult. Csökkentette az élelmiszer árakat. Rehabilitálta a koncepciós perekben elítélt párttársait. Az Államvédelmi Hatóság, az ÁVH létszámát felére csökkentette és megszüntetve önállóságát, szervezetét az akkori Gerő Ernő vezette Belügyminisztériumhoz tartozó rendőrségbe olvasztotta be.

Nagy Imrét két év múlva, 1955-ben antimarxista és pártellenes nézeteire hivatkozva, elmozdították a miniszterelnöki székből és önkritikára kényszerítették. Utóda a miniszterelnöki székben az októberi forradalomig Hegedűs András lett. Akkor mi, ott a Műegyetem Aulájában Nagy Imrétől reméltük, hogy egy békés rendszerváltozásban ő lehet a legbecsületesebb tárgyaló partner.

13. kép: Nagy Imre

4./ Nyilvános tárgyalást követelünk Farkas Mihály és társai bűnügyében. Rákosi Mátyást, aki első fokon felelős a közelmúlt minden bűnéért és az ország tönkretételéért, hozzák haza és állítsák a nép ítélőszéke elé.

14. kép: Farkas Mihály

15. kép: Péter Gábor

Annak a letartóztatásokkal, házkutatásokkal, besúgóhálózatokkal, kínvallatásokkal, internálásokkal és kitelepítésekkel jellemzett terrornak két legnagyobb bűnösét neveztük itt meg. Farkas Mihály 1944 őszén Moszkvából érkezett Magyarországra. Az 1948-ban alapított ÁVH politikai irányítója volt, akit „a személyi kultusz éveiben” elkövetett bűnökért és törvénysértésekért 1957 tavaszán bíróság elé állítottak és 15 évre elítéltek. Fia, Farkas Vladimir az ÁVH egyik leghírhedtebb tagja volt. Farkas Mihály 1961-ben kiszabadult, majd 1965-ben öngyilkos lett.

A másik fő inkvizítor, Péter Gábor a II. világháború előtt az illegális kommunista párt tagja, a háború után szovjet minta alapján megszervezte a rendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO), az ÁVH elődjét. 1953-ban letartóztatták, a vád ellene hivatali visszaélés, népellenes tevékenység, halált okozó testi sértés, társadalmi tulajdon elleni bűntett amiért életfogytiglanra ítélték. A börtönből 1959-ben szabadult, 1993-ban Budapesten halt meg.

Rákosi Mátyás, akit illet a „Sztálin legjobb magyar tanítványa” jelzővel említeni, 1945 januárjában tért vissza a Szovjetunióból. 1956. július 18-án szovjet nyomásra az MDP Központi Vezetősége első titkári tisztségéből eltávolította, ekkor a Szovjetunióba távozott, s többet már nem is tért haza. Törvénytelenégeiért soha nem vonták felelősségre.

5./ Általános, egyenlő és titkos választásokat követelünk az országban több párt részvételével, új Nemzetgyűlés megválasztása céljából. Követeljük a munkásság sztrájkjogának biztosítását.

Ez a pont a demokratikus köztársági államformára való rendszerváltás előkészítésére született. A király nélküli Magyar Királyság megszűnése után már 1944. decemberében Debrecenben összeült egy Nemzetgyűlés, amely Ideiglenes Kormányt választott és az többszöri átszervezése után megszülte az 1946. évi I. törvénycikket, amely szerint államformánk Magyar Köztársaság lett. Majd az Alkotmányról szóló 1949. évi törvény azt Magyar Népköztársaságra változtatta.

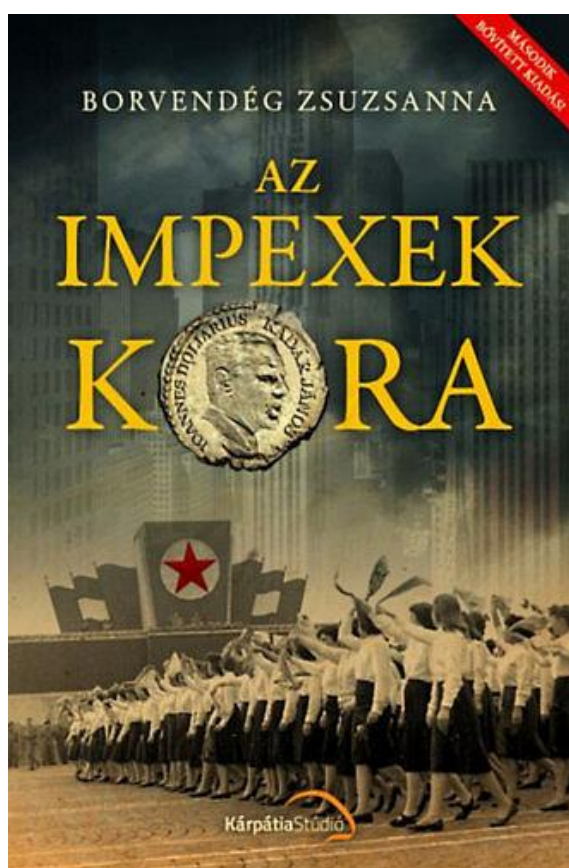
A kommunisták nagy találmánya volt a Magyar Függetlenségi Népfront létrehozása, amely 1956 után Hazafias Népfront néven működött tovább, egészen a rendszerváltásig. Ez egy pártszövetség volt. Névlegesen tagjai voltak még a kommunisták által korábban felszámolt kis pártok is, de természetesen az MDP, a kommunista párt vitte a vezető szerepet. Az országgyűlési választásokra a Népfront tett egyetlen listás javaslatot a képviselőkre, a szavazóhelységben már csak igennel vagy nemmel lehetett szavazni a Hazafias Népfront jelöltjeire. A szavazólapon csak a nem szavazatnak volt rubrikája, az igen szavazat esetén a szavazólapot csak be kellett dobni az urnába. Szavazófülkét nem is állítottak fel, mert aki kézhez kapta a szavazólapot megfordult és bedobta az urnába. Az állambiztonsági szolgálatok árnyékában nem mertünk nemmel szavazni, így azután az 1949. évi és az 1953. évi választáson 95 és 100 százalék közötti eredménnyel a Népfront jelöltjei lettek a képviselők.

A sztrájkjogra vonatkozó követelés előzménye az volt, hogy a kommunista ideológia szerint, egy népi demokráciában, ahol a munkásosztály van hatalmon, önmaga ellen nem tüntethet. A munkások viszont nem éltek meg a fizetésükből, a sztrájkjogra vonatkozó igény parazsa izzott a felszín alatt.

6./ Követeljük a magyar-szovjet és magyar-jugoszláv politikai, gazdasági és szellemi kapcsolatok felülvizsgálatát és új rendezését a politikai és gazdasági teljes egyenrangúság és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján.

A II. világháborút lezáró békekötés feltételeinek teljesítésére 1945 és 1947 között működött egy ún. Szövetségi Ellenőrző Bizottság (SZEB). A bizottság a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy Britannia delegáltjaiból állt, de ott a vezető szerepet a Szovjetunió töltötte be, a másik kettő csak tanácsadó volt. Amikor ez a Bizottság megszűnt, a „szovjet tanácsadók” itt maradtak minden közhivatalban, nagyobb vállalatoknál.

A Sztálin „proletárjai” vezette kommunista világforradalom finanszírozásában Magyarország is rész vett. Az ezzel kapcsolatos sötét ügyleteket akkor még csak sejtettük, most a 2020-as években az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában Borvendég Zsuzsanna tárja fel.

1949-től Titót, Jugoszlávia akkori vezetőjét – a Szovjetunió által megszállt országok kórusa a „népi demokratikus” országok ellen törő fasiszta bandák vezetőjének nyilvánította, akinek népgyilkos áruló tervei Rákosi Mátyás elvtárs éberségén buktak meg. Rajk László és társai koncepciós perük során bevallották, hogy Tito és az imperialisták kémei voltak. A szocialista tábor Canossa-járása 1956-ban kért bocsánatot Titótól. A Gerő Ernő vezette magyar pártküldöttség ezen a napon, október 22-én éppen Jugoszláviában volt megkövetni Titót, másnap október 23-án reggel érkeztek vissza Magyarországra, ahol már a forradalom fogadta őket.

16. kép: A külkereskedelem anno

7./ Követeljük az egész magyar gazdasági élet átszervezését szakembereink bevonásával. Vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló egész gazdasági rendszerünket, a hazai adottságoknak és magyar népünk létérdekeinek szem előtt tartásával.

A második világháború után, 1945-ben az ország romokban állt. Előbb a védekező német csapatok robbantották fel hídjainkat, majd a szövetségesek bombázták, az előre nyomuló szovjet csapatok pedig rommá lőtték városainkat. 1945 és 1947 között - a helyreállítás éveiben - Magyarország a köztársasági, demokratikus államforma felé mozdult el. Az emberek eleinte még reméltek valamit az új társadalmi és gazdasági rendszer bevezetésétől, ami segítette a mérhetetlenül nagy infláció és áruhiány elviselését.

1947-ben az elcsalt kékcédulás választásokkal a Magyar Kommunista Párt átvette a hatalmat. A többi párt képviselőit, vezetőit hamis, koholt vádakkal és ítéletekkel kiszorította a hatalomból. A kommunisták 1948-1950 között a marxizmus-leninizmus ideológiáját követve felszámolták a magánszektor, saját jogszabályaik szerint minden termelő kapacitást köztulajdonba vettek, ellenszolgáltatás nélkül államosítottak. A vállalatok éléről a régi „burzsoá” vezetőket eltávolították, helyükbe párttagkönyvvel rendelkező tudatlan dilettánsok kerültek.

1950-1954 között meghirdették az ötéves tervet, melynek középpontjában a nehézipar fejlesztése, háttérben egy háborús készülődés, a hadiipar állt. A fogyasztási cikkek gyártásával keveset foglalkoztak, állandó áruhiány volt. Az központi bérszabályozással alacsonyan tartott bérekkel az életszínvonal nem emelkedett.

Nemzetközi összehasonlításban már akkor világos volt, hogy a magántulajdon megszüntetése árán létrehozott köztulajdonon (állami tulajdonon) alapuló szocialista tervgazdálkodás, munkaversenyeivel és sztahanovista mozgalmaival együtt, vesztesre áll a nyugati demokráciák magántulajdonon alapuló piacgazdaságával szemben. Arra a rendszerváltásra, amire akkor gondoltunk, még 33 évet várnunk kellett.

8./ Hozzuk nyilvánosságra külkereskedelmi szerződéseinket, a soha ki nem fizethető jóvátételek tényleges adatait. Nyílt és őszinte tájékoztatást követelünk az ország uránérc készleteiről, kiaknázásáról, az orosz koncesszióról. Követeljük, hogy az orosz uránérc világpiaci áron nemes valutáért Magyarország szabadon értékesíthesse.

A hidegháború éveiben, 1945 és 1990 között fegyverkezési verseny folyt a nyugati és a keleti tábor között. Fontossá vált, hogy kinek lesz több és nagyobb atomfegyvere. Ehhez urán kellett. 1955-ben a Mecsekben, Kővágószőlősnél uránércet találtak. Ezt az uránércet több száz méter mélyen lévő vékony rétegekből kézi erővel fejtették, majd vonaton szállították további feldolgozásra a Szovjetunióba. Ez az uránérc 0,10~0,12% fémuránt tartalmazott, szemben a más országokban, felszíni bányákból kinyert uránércek 0,30% fémtartalmával. Az akkori fegyverkezési versenyben minden csepp urán számított. Nemzetközi versenyben, piacgazdasági körülmények között ez a magyarországi bányászat már nem állta meg a helyét, így a rendszerváltás után bezárt.

17. kép: Uránérc bányászat itthon

18. kép: Nyíltzíni uránérc bánya

9./ Követeljük az iparban alkalmazott normák teljes revízióját, a munkások és értelmiség bérkövetéseinek sürgős és alapvető rendezését. Kérjük a munkások létminimumának megállapítását.

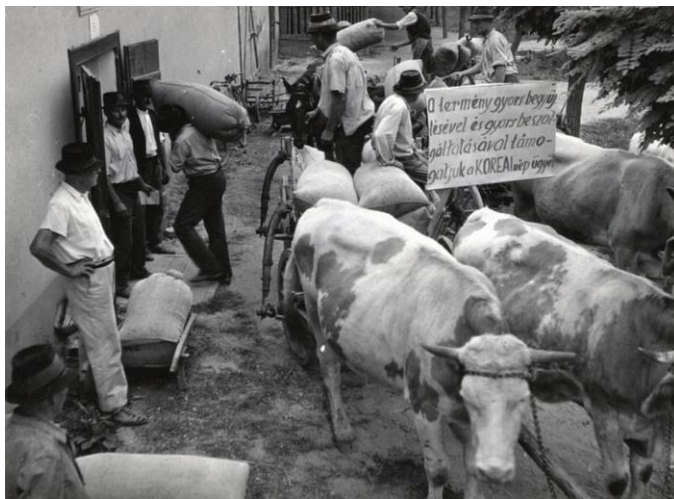
Az 1953-as berlini és az 1956-os poznani munkáslázadások rámutattak arra, hogy az egyetemi hallgatóknak a saját életkörülményeire vonatkozó követeléseik - számukra ugyan fontosak, de - sokkal kisebb jelentőségűek. A mi diáklázadásunk a munkások csatlakozása nélkül mit sem ér.

Miután a Rákosi vezette népi demokrácia 1950-re befejezte a vállalkozói vagyonok államosítását, megszüntette a cégekben a magánszemélyek tulajdonlását, felszámolta a piacgazdaságot is. A vállalkozások árbevétele egyetlen állami kasszába folyt be. Minden magánszemély állami alkalmazott lett. Keresetét, jövedelmét a népgazdasági tervekben a cég számára meghatározott és folyósított beralapból való részesedése határozta meg. A cégeknél a központilag előírányzott (feladatokhoz és elvárásokhoz képest igen alacsony) beralap szétosztására volt lehetőség, melyet a szintén rendeletileg megállapított bértáblázatok szerint kellett végrehajtani. Megszűnt a vállalkozói haszon, a munkabér nagysága kevésbé függött a teljesítménytől, a minőségtől. Az amúgy is alacsony bérekből még vissza is vettek, „békekölcsönt” kellett jegyezni. Ez az állam által kibocsátott kölcsönkötvény volt, aminek „önkéntes” megvásárlása a politikai megbízhatóság jelképe volt. A teljesítmény fokozására a propaganda és az állandó munkaversenyek szolgáltak.

10./ Követeljük a beszolgáltatási rendszer új alapokra fektetését és a termények okszerű felhasználását. Követeljük az egyénileg gazdálkodó parasztok egyenrangú támogatását.

Foglalkozásra nézve az ország lakosságának 50%-a vidéken a mezőgazdaságból élt. 1945-ben felszámolták a földbirtokokat, és földet osztottak a dolgozó parasztságnak. Számos alacsony termelékenységgel működő kiskgazdaság jött így létre. A gazdák nem sokáig örülhetnek az ajándékba kapott földjeiknek. A kommunisták hatalomra kerülése után 1949-ben megkezdődött a kiskgazdák kolhozokba, termelőszövetkezetekbe szervezése. Ez sokszor csak erőszakos módszerekkel sikerült. A parasztság nagy része a városokba, az iparba menekült. A téészesítés szóval jellemzett folyamat 1953 és 1955 között, Nagy Imre miniszterelnöksége idején szünetelt, de 1956-ban újraindult.

Az akkori egyetemi felvételi rendszer alapvető politikai feltétele, hogy elsősorban *munkás* és *paraszt* származású jelentkezőket kell felvenni. Az *értelmiségi* származásúak már csak a maradék helyekre számíthattak, az *egyéb* származásúak, a régi köztisztviselők és katonatisztek, kereskedők, kulákok, kapitalisták gyerekei már szóba sem jöhettek. Évfolyamtársaink között számosan voltak vidéki falvakból érkezettek is. Ez a pont a paraszti származású évfolyamtársaink és szüleik érdekében kívánt szólni.

19. kép: A gazdákra terhelt mennyiséget ki szekérrel ki, talicskával hozza

11./ Követeljük az összes politikai és gazdasági pereknek független bíróságon való felülvizsgálatát, az ártatlanul elítéltek szabadon bocsátását, rehabilitálását. Követeljük a Szovjetunióba kihurcolt hadifoglyok és polgári személyek azonnali hazaszállítását, beleértve a határon kívül elítélt foglyokat is.

Az 1945 után kezdődő diktatúra évtizedében az államhatalom által a magára politikai, katonai vagy ideológiai szempontból veszélyesnek tartott, de konkrét bűncselekményt el nem követett csoportokat, személyeket bírósági ítélet nélkül „internálta” vagy „kitelepítette”.

Az „internálás” elsősorban arisztokratákat, földesurakat, gyárosokat, volt katonatiszteket és politikusokat (gyűjtőnévükön: osztályellenségeket) érintette, amit az államvédelmi szervek hajtottak végre. A „kitelepítés” egész családok kényszerlakhelyre költöztetését jelentette, melyet a rendőri szervek hajtottak végre.

Más esetekben a Bíróság sem jelentett védelmet az internálás vagy kitelepítés ellen. Az akkori büntetőtörvény paragrafusai szerint a rendszer megdöntésére irányuló törekvésének vagy a kémkedés büntetnének beismerését középkori módszerekkel, tortúrával ki tudták vádlottból kényszeríteni, ami elegendő volt arra, hogy az illetőt - egyéb bizonyítékok hiányában is - akár halálra is ítéljék. A be nem ismerés sok kínzásokban való meghalást jelentett. Ez a sors bárkit elérhetett, akit a Párt „reakciós”-nak nyilvánított. Módszerük, az éjszakai házkutatások és letartóztatások hozták létre a „csengőfrász” és a „fekete autó” fogalmakat, amivel azután az egész társadalmat állandó félelemben lehetett tartani. Ez utóbbi módszer azután elérte a kommunisták saját sorait is, amikor egymásnak estek.

Különösen hírhedt volt a recski és a kistarcsai internáló tábor. A letartóztatások brutális módon éjszaka történtek, ezt neveztük akkor úgy, hogy érte jött a fekete autó. A családok kitelepítését pedig 24 óra alatt hajtották végre. Becslések szerint 25.000-30.000 személyt internáltak, akinek ügyeit Nagy Imre 1953-1955 közötti miniszterelnöksége idején megkezdték kivizsgálni, és legtöbb esetben hatálytalanítani. Ugyancsak Nagy Imre engedte meg a szabad mozgást a kitelepített családoknak.

Fél évvel a műegyetemi diákfelkelés előtt, 1956. február 22-én a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának zárt ülésén hangzott el Hruscsov pártfőtitkár beszéde, melyen a kommunista politikai rendszer minden hibájáért az 1953-ban elhunyt Sztálint tette felelőssé, akit az elmúlt évtizedben még mi is hangosan éljeneztünk. Az 1956-os évben megkezdtek a kommunista diktatúra 1945-1953 közötti időben lefolytatott koncepciós pereinek felülvizsgálatát. Elsőként Rajk László, a Magyar Kommunista Párt egyik vezető személyisége, volt belügyminiszter került sorra, akit Rákosi pártfőtitkársága és Kádár János belügyminisztersége idején, koholt vádak alapján 1949-ben elítéltek és még az évben fel is akasztottak. Alig telt el 7 év, és 1956-ban rehabilitálták, ugyanazok, akik elítélték. Rajk László újratemetésére 1956. október 6-án került sor. Ez utóbbi követelési pontot ezek az utóbbi események ihlették, értve ezen, hogy azokat az ártatlanul elítélteket is rehabilitálni, illetve szabadon bocsátani kell, akik éppenséggel nem voltak kommunisták.

20.. kép: Rajk László újratemetése kivégzésének 7. évfordulóján

Külön történet a szovjet kényszertáborokba (gulágokba) elhurcoltak esete. A II. világháború során becslések szerint 600 ezer ember került 1945-ben hadifogságba vagy ítélték el háborús bűncselekményekért, akiknek 1/3-a volt polgári személy, 2/3-a katonai hadifogoly. Hazaszállításuk elhúzódott 1956-ig, és még akkor sem tudtuk, hányan maradtak még odakint, hányan haltak meg időközben és már ne várjuk őket.

21. kép: GULAG munka

22. kép: GULAG tábor

12./ Teljes vélemény-, szólás- és sajtószabadságot, szabad rádiót követelünk és a MEFESZ szervezet számára nagy példányszámú új napilapot. Követeljük a meglévő káderanyag nyilvánosságra hozatalát és megsemmisítését.

A proletárdiktatúra és a szocializmus évtizedeiben csak egyetlen ideológia létezett, a marxizmus-leninizmus. Kötelező tantárgy volt a Műegyetemen is. Ezt az eszmét nemcsak ismerni, hanem hinni is kellett. Már a kritika is ellenséges megnyilvánulásnak minősült.

23. kép: A Rádió elfoglalt épülete az 1956. október 23-i ostroma után

A „káderanyag”-ról annyit kell tudni, hogy minden vállalatnál, intézménynél működött egy Személyzeti Osztály, ma úgy neveznénk, hogy Human Resources, de ennek egészen más volt a funkciója. Ez az Államvédelmi Hatóság előretolt hadállása volt. Mindenkiről titkos dossziét vezettek a munkahelyen tanúsított dolgairól, viselkedéséről és megjegyzéseiről, amit páncélszekrényben őriztek, a megfigyelt személy sem tekinthetett bele. Munkahely-változtatás esetén bizalmas postával továbbították az új munkahelyre.

13./ Követeljük, hogy a zsarnokság, politikai elnyomás jelképét, a Sztálin szobrot a leggyorsabban bontsák le és helyébe 1848-49-es szabadságharc hőseinek és mártírjainak méltó emlékművet emeljenek.

Sztálin 8 méter magas szobrát Mikus Sándor szobrászművész készítette, aki azt pályázaton nyerte el. A szobrot 1951-ben avatták fel, élt 5 évet. Az egyetemistáknak ez a követelése gyorsan teljesült. Október 23-án estére a szobrot ledöntötték.

A követelés második fele egészen más irányt vett. Az 1848-as emlékmű helyett ott - most, amikor ezt 2022-ben írom - az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc *központi emlékműve* (népies nyelvén vaskefe), valamint a Néprajzi Múzeum áll.

24. kép: Május elsejei felvonulás a Sztálin szobor előtt, 1952

14./ A meglévő, magyar népnek idegen címer helyett kívánjuk a régi magyar Kossuth címer visszaállítását. A magyar honvédségnek a nemzeti hagyományokhoz méltó új egyenruhát követelünk. Követeljük, hogy március 15. és október 6. nemzeti ünnep és munkaszüneti nap legyen.

A Rákosi névvel fémjelzett kommunista érában, az 1949. évi Alkotmány, egy új, a Szovjetunió címere ihlette címet vezetett be. Az 1956-os forradalom visszatért az 1848-as forradalom címeréhez, annak leverése után Kádárék, kicsit módosítva, az 1949-est állították vissza. Az 1990. évi rendszerváltás során sokan vártuk vissza a Kossuth-címet, mert az utalt volna egyaránt Magyarország korábbi függetlenségi harcaira, 1848-ra és 1956-ra is. Ez a Kossuth-címer már a II. világháború után rövid ideig, 1946-1949 között jelképezte Magyarországot. Csalódást okozott az 1956-os évfolyamhoz tartozóknak, hogy a rendszerváltáskor az Antall-kormány a *koronás kis-címet* választotta (még ha a Horthy-korszak címet tartó angyalai nélkül is), mert a korona utal ugyan a hagyományokra, de nem utal arra, hogy a királyság államformáját a köztársasági meghaladta.

Rákosi címere
1949-1956

Kossuth címer
1956

Kádár címere
1957-1990

Mai címer
1990-től

25. kép: Magyarország címerei 1945 után

15./ A Budapesti Műszaki Egyetem ifjúsága egyhangú lelkesedéssel nyilvánította ki teljes szolidaritását a lengyel és varsói munkásság és fiatalság felé a lengyel nemzeti és függetlenségi mozgalommal kapcsolatban.

Különösen bőszítette a diák nagygyűlést, hogy sem az újságok, sem a rádió nem vállalták követeléseink közhírré tételét. Többször is volt olyan felszólalás, hogy - egyértelműen biztos igazunkban - azonnal menjünk tüntetni. Ettől Marián István alezredes, a Honvédelmi Tanszék vezetője folyamatosan visszatartott. Emlékezetes mondata volt: *„Fiúk, nekünk nem hősi halottakra, hanem mérnökökre van szükségünk.”*

Ezután lépett fel javaslattal Szilágyi József, aki esti tagozaton a Gépészmérnöki Kar hallgatója volt. Ott ekkor ért ott véget a tanítás. Szilágyi nálunk, akkori hallgatóknál idősebb volt, tagja volt már a II. világháború előtti illegális kommunista pártnak, 1956-ban pártfunkcionáriusként jól informált volt. Ő akkor ott tájékoztatott bennünket a lengyelországi helyzetről, miszerint a varsói munkások tüntetnek, sztrájkolnak a tisztességesebb életfeltételekért. A mi gyűlésünkkel egyidőben Varsót körül vette a lengyel katonaság (amelyik nyáron Poznanban fegyverrel verte le az ottani tüntetést), majd a megszálló szovjet Vörös Hadsereg. Szilágyi ötlete az volt, hogy kérjünk hivatalosan engedélyt egy, a lengyelekkel való szolidaritást kimutató felvonulásra. A javaslatot tovább tárgyalva döntöttünk a kivonulásról, és arról, hogy másnap megkoszorúzzuk a lengyel-magyar barátságot szimbolizáló Bem-szobrot. Szilágyi ötletét Kádár halálbüntetéssel honorálta, 1958-ban Nagy Imrével együtt kivégeztette.

16./ Az Építőipari Műszaki Egyetem diáksága a leggyorsabban felállítja a MEFESZ helyi szervezetét és elhatározta, hogy folyó hó 28-ra /szombat/ Budapesten Ifjúsági Parlamentet hív össze, melyen küldöttségekkel részt vesz az ország egész ifjúsága. Holnap f.hó 23-án délután 1/2 3 órára műszaki és egyéb egyetemek ifjúsága a Műegyetem előtti téren gyülekezik, onnan a Pálffy térre /Bem tér/ a Bem szoborhoz vonul és megkoszorúzásával fejezi ki együttérzését a Lengyel szabadság-mozgalommal. E felvonuláshoz az üzemek dolgozói is szabadon csatlakozhatnak.

Ebben a 16. pontban két téma szerepel. Kezdem a MEFESZ-szel. Elfogadtuk a szegediek felhívását, megszavaztuk a műegyetemi szervezet létrehozását. Az október 28-ra összehívott Ifjúsági Parlament elmaradt az időközben kitört szabadságharc és a vele járó kijárási tilalmak miatt.

Megszavaztuk a Bem szobor koszorúzása vonatkozó javaslatot, melynek hivatalos engedélyezésében egyáltalán nem voltunk biztosak, arról majd a másnapi, október 23-i fejezetben bővebben lesz szó.

Fenti határozat teljes betűszerinti közlését ma este a Rádió is, a magyar sajtó is visszautasította főleg az első pont miatt. A határozatot a "Jövő Mérnöke" c. lapban kinyomtattuk, gépírásban és stencillel sokszorosítottuk és a főváros széles rétegeiben hólabda rendszerrel terjesztjük.

A Jövő Mérnöke közölte is a lapzártáig elkészült 10 pontos változatot, de még a szovjet csapatok kivonására vonatkozó követelés nélkül. Az egyetemi lap másnapi terjesztése a események kiszélesedése miatt már elmaradt. A követeléseket tartalmazó pontok terjesztéséről szintén az október 23-i eseményeknél lesz szó.

A magyar sajtóban való teljes közléstől nem tágitunk, f.hó 24-én a MEFESZ országos vitát indít a magyar sorskérdésekről. Követeljük, hogy a Magyar Rádió adjon a nagygyűlésről helyszíni közvetítést.

Erre a vitaülésre már nem került sor szabadságharc kitörése miatt.

E helyszíni határozat az új magyar történelem hajnalán 1956. október 22-én született az Építőipari Műszaki Egyetem aulájában több ezer hazáját szerető magyar ifjú spontán megmozdulásából.

Ez utóbbi zárómondat közös fogalmazására már este 10 óra után került sor. Benne volt a levegőben, éreztük, hogy valami egyszeri dolog történt itt velünk. Többen felvetették, hogy várhatóan ennek nyoma fog maradni a történelemben. 1848-ban is fiatalok, költők és diákok robbantották ki az úgynevezett vér nélküli forradalmat.

Összegezve

A 16 pontban leírtak mind közérdekű politikai témákról szólnak. Kimaradtak az egyetemi belügyek, mint az idegen nyelvtanulás szabad megválasztása, a diákok otthonok zsúfoltságának lazítása, szabad vizsgarend, tankönyvek árának leszállítása, 50%-os vasúti kedvezmény, a mérnöki erkölcsi és anyagi megbecsülése, kezdő fizetés emelése, szabad mozgás külföldre.

Az 1956-os októberi műegyetemi megmozdulás arról szólt, hogy saját problémáink eltörpülnek az országos problémák mellett, és azok csak egy rendszerváltás mellett válhatnak valóra.

1956. OKTÓBER 23. KEDD

Nyugtalanító éjszakánk volt, forradalmi hangulatban keltünk. Éreztük, hogy további sikert csak attól remélhetünk, ha diáklázadásunkat tömegdemonstrációvá tudjuk fejleszteni. Azt joggal feltételeztük, hogy a magyarok nagyobb hányadának szimpátiájára számíthatunk, hiszen a szovjet fegyveres erők által támogatott kommunista kisebbség diktatúrája az elmúlt évtizedben már majdnem mindenkit megsértett. Szinte minden családban előfordult állásvesztés, megbélyegzés, letartóztatás, házkutatás, vagyonelkobzás, kitelepítés, bebörtönzés, internálás, hadifogság.

Néhány lelkes diáktársunk október 23-án kora hajnalban feltörte azt a helyiséget a K épület I. emeletén, ahol a stencilgépek voltak. A tettesek neve szerencsére ismeretlen maradt. Szerencsére, írom, mert nagyon komoly büntetést kaphattak volna.

A stencilezés egy korábbi eljárás volt gyenge minőségű másolatok készítésére. A szöveget oldalanként egy vékony alumínium lemezre kellett gépelni. A hagyományos írógép betűi ezen a lemezen nyomot hagytak, majd a lemezt a stencilgép dobjára feszítették, ahol annak hátlapját nyomtatás előtt egy festékhenger fordulatonként megkente. A hengereket a régebbi gépeken még kézzel forgatták. A másolás sebessége 5-20 oldal/perc volt, ezzel az eljárással egy lemezről akár ezer példányt is lehetett készíteni.

Sokszorosító gép több is volt. Volt Gestetner, Rotary, Roto-Werke gyártmányú, volt közöttük kézi, illetve villanymotoros meghatású. Voltak lemezek, festék és minden más kellék.

Az összegyűlt néhány fiú hozzá akart kezdeni az előző napi 16 pont sokszorosításához. Ehhez a pontokat legelőbb is alumínium lemezre kellett gépelni. Alumíniumlemez is volt. „*Kinél van a határozatoknak egy tegnapi példánya?*” - merült fel a kérdés. Nem volt senkinél. „*Akkor azt emlékezetből írjuk, mert sürget az idő, reggelre rölapoknak kell kenniük! Ki tud itt írógépelni?*” Hivatásos módon senki. Egy nevet tudok, aki végül is írógéphez ült: Dékány Csaba volt. Az előző napi diák nagygyűlés 16 pontja csak két oldalra fért volna el, ezért úgy döntöttek az ott lévők, hogy ha már úgyis diktálás útján fejből kell két ujjal gépelni, akkor egy oldalra rövidítik a tegnapi 16 pontot, összevonják a pontokat. Így született meg a 14 pontos változat kedden korán reggel, amit a legtöbb ember ismer.

A sokszorosítás megindult, reggel 8 órára el is készültek az első példányok. A visszaemlékezők állítása szerint több mint 10 000 példány készült. Jöttek érte a terjesztésre vállalkozók és az összes budapesti felsőoktatási intézménybe széthordták a határozatot, az utcákon pedig osztogatták, kiragasztották.

26.. kép: Gestetner gyártmányú asztali stencil sokszorosító gép

27. kép: A Budafoki úton az érdeklődők a 14 pontot olvassák

H a t á r o z a t .

Csatlakozunk a szegedi Egyetemisták javaslatához és megalakítottunk az Építőipari és Kereskedési Műszaki Egyetem MEFESZ szervezetét. A szervezetet a Műegyetem és a Kertészeti Főiskola jelenlévő hallgatói is csatlakoztak. Az új MEFESZ feladata lesz a súlyos politikai kérdésekben a diákság állásfoglalását határozottá nyilvánítani és az egyetemi ifjúság jelenlegi megoldatlan problémáit /honvédelmi oktatás, menza, diákotthon, vasúti kedvezmény, szabad vissza, külföldi ut egyénileg is/ lehetővé tétele. A MEFESZ szervezetét az egyetemi ifjúság spontán gyűlésén 4-5000 fő jelenlétében egyhangúlag alakította meg.

- 1./ Az MDP kongresszus azonnali összehívása, alulról választott vezetőség, az új Hőponti Vezetőség megalakítása.
- 2./ A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével.
- 3./ Gazdaságilag és politikailag teljesen egyenrangú alapon és egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvén álló magyar-szovjet és magyar-jugoszláv barátság megalakítása.
- 4./ Az összes szovjet csapatok kivonását Magyarországról a magyar békeközvetítés értelmében.
- 5./ Általános, egyenlő, titkos választásokat több párt részvételével, új nemzetgyűlési képviselők választásával.
- 6./ A magyar gazdasági élet átszervezését szakemberek bevonásával és ennek keretében a magyar uránre magyar felhasználásával, hosszú nyilvánosságra a külkereskedelmi szerződéseket és vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló magyar gazdasági életet.
- 7./ Teljes ipari munkásság azonnali normarendezését a létminimum megállapítása alapján és a munkás autonómia bevezetését az üzemekben.
- 8./ A beszolgáltatási rendszer felülvizsgálását és az egyénileg dolgozó parasztság támogatását.
- 9./ Az összes politikai és gazdasági perek felülvizsgálását, az ártatlanul elítélt politikai foglyok részére a teljes amnesztiát, illetve a hátránybakerültek rehabilitását.
- 10./ Legyen nyilvános tárgyalás Farkas Mihály ügyében és Rákosi szerepének kivizsgálását, valamint az Oroszországban igazságtalanul elítélt és ott tartott magyarok hazahozatalát.
- 11./ A néptől idegen oimer helyett a régi Kossuth oimer visszaállítását, a március 15-ét és október 6-át nyilvánítsák nemzeti ünnepé és munkaszünetté. Új egyenruhát honvédségünknek.
- 12./ Teljes véleménynyilvánítás és sajtószabadság megvalósítását, rádión is és ennek keretében külön napilapok az új MEFESZ szerveznek. A régi kádernagy nyilvánosságra hozatalát és eltörlését.
- 13./ A zsarnokság és az önkény jelképét a Sztálin szobrot azonnal távolítsák el.
- 14./ Egymásért teljes szolidaritást vállalunk.

Az egyetemi ifjúság egyhangú lelkesedéssel nyilvánította ki szolidaritását a varsói munkásokkal és ifjúsággal, a legyél függetlenségi mozgalmával.

Az Építőipari és Kereskedési Műszaki
Egyetem Nagygyűlése 1956.X.22.
MEFESZ

Ezen a napon, október 23-án délelőtt órarend szerint folyt az egyetemen az oktatás. A délutáni órákat az egyetem vezetése törölte a tervezett szolidaritási tüntetésre tekintettel. De nemcsak mi, műegyetemisták készültünk, hanem az összes többi budapesti egyetem diákjai is szerveződtek, hogy ha megkapjuk az engedélyt a kivonulásra, ők is csatlakoznak.

Dél körül a Kossuth Rádió bementa, hogy Piros László belügyminiszter mindenféle gyülekezést és tüntetést betiltott, miközben a Műegyetem kertjében már kezdtünk gyülekezni. A szervezők a Műegyetem udvarán álló „Felszabadulási Emlékmű” talapzatán állítottak fel mikrofont és hangszórót, a továbbiakban itt vártuk a fejleményeket. Skandáltuk, hogy ha nem engedélyezik, akkor is kivonulunk. Ugyanúgy, mint előző nap a diák nagygyűlésen, most is Marián volt az, aki lecsillapított minket. Közölte, hogy intézi az engedélyt, egy kis türelmünk legyen még. Többször is otthagyta mikrofont, beszaladt a K épületbe telefonálni, és mindig újabb információval jött vissza, hogy már a minisztériumban, a pártnál, a rendőrségnél is ezzel foglalkoznak.

29. kép: Piros László belügyminiszter

30. kép: Gyülekezés a Műegyetem kertjében a K épület ablakából nézve.

Nyíllal jelölöm a Felszabadulási emlékmű helyét.

Közel a tervezett $\frac{1}{3}$ -as induláshoz, az emlékmű előtt álló mikrofonnál megjelent személyesen Fekete Károly belügyminiszter helyettes, hogy bejelentse a tüntetés engedélyezését. Felszólalását azzal kezdte, hogy „*én a Fekete vagyok, nem a Piros*”, amit derűtség fogadott, majd ismertette a felvonulás engedélyezésnek feltételeit. Zárt sorokban, tíz fő egy sorban, egymásba karolva menjen, senki idegen, aki provokátor is lehet, közénk be ne férközzön. A felvonuláson csendben kell legyünk, jelszavakat skandálni tilos. A Bem-szobor megkoszorúzása után csendben szét kell oszlanunk, mindenki menjen haza.

Marián István itt átvette az irányítást, katonai szabályok szerint szervezte, hogy az előírás szerint járjunk el, és sorakozzunk fel a Budafoki úton a koszorút vivők mögött. Amikor a felvonulás elindult, Kopácsi rendőrei BMW motorkerékpárokkal lezárták a forgalmat és biztosították az utat a Műegyetemtől a Bem szoborig. Menetünket a járdáról tömeg kísérte. Mire a szoborhoz értünk, a szorosan zárt sorok szép lassan fellazultak, de semmi rendbontás nem történt.

Marián Istvánról egy kis kitéréssel több dolgot is el kell mondanom. Marián 1924-ben született egy 11 gyermekes zsidó családban 10. gyermekként, a

Trianon óta Romániához tartozó Szilágysármány vármegyében. 1940-ben, amikor Észak-Erdély visszatért, Szilágysármányt ismét Magyarországhoz csatolták. 1943-ban Mariánt munkaszolgálatos katonának sorozták be a Királyi Magyar Hadseregbe. Amikor eljött az idő, hogy a zsidókat gettókba zárják, majd vagonokba gyűjtsék, megszökött és bujkálni kezdett. Nyilván rémülten kereste, hogy hova bújhat. A deportálás elől az illegális kommunista párt szerveinél talált menedéket. Így jutott el Miskolcra, az Ávasra és onnan a Bükkbe, ahol egy ilyen kommunista partizáncsapat tevékenykedett. Ugyanebben a partizáncsapatban volt annak idején Piros László is, aki '56-ban belügyminiszter lett, és ebben a partizáncsapatban volt Kopácsi Sándor is, '56-ban Budapest rendőrfőkapitánya. Piros, Kopácsi és Marián 1944-ben együtt éltek meg a szovjet hadsereg megérkezését, Miskolc 1944. december 3-i felszabadítását. További pályájának a hivatásos katonaságot választotta, 1956-ban páncélos alezredesi rangban az ÉKME Honvédelmi Tanszékét vezette.

Az már saját következtetésem, hogy ez a három ember - Marián, Piros és Kopácsi - ismerte, ismerhette egymást, és ezen a kritikus napon - 1956. október 23-án - telefonon tudtak egyeztetni egymással. Szerintem a felvonulás rendőri biztosítása is úgy történhetett, hogy Marián és Kopácsi egymásra támaszkodtak ebben a történetben. Hangsúlyozom, hogy mindez saját következtetésem, mert amíg élt Marián, vele erről személyesen is beszélhettem volna, de sajnos nem tettem. Lényeg az, hogy Marián megszerezte a belügyminiszteri engedélyt utcai tüntetésre, később a Nemzetőrség parancsnoka lett. Marián tevékenységét Kádár életfogytiglannal „jutalmazta”, de 1963-ban amnesztiával szabadult. Az 1990-es rendszerváltás után rehabilitálták és dandártábornoki kinevezést kapott.

31. kép: Felszabadulási emlékmű, melyet 1990-ben lebontottak

32. kép: A Műegyetem felvonulása Budafoki útról indulva a Gellért rakpart felé kanyarodik

33. kép: A Műegyetem menetét a Gellért rakparton a járdáról civilek követik

34. kép: A Bem-szobornál

A Bem téren már sötétedett, a sokaság oszlásnak indult, többféle irányba. Volt, aki haza, volt, aki vissza a kollégiumba, volt, aki a Kossuth térre, volt, aki a Rádióhoz a Bródy Sándor utcába, és volt, aki a Sztálin-szoborhoz. A továbbiakban azt tudom hitelesen elmondani, hogy én merre mentem. Gyalog mentem, mert a sokadalom miatt a villamosközlekedés akadozott. Mentem a Margit hídon és Balassi Bálint utcán át a Kossuth térre. Ott is már nagy tömeg kezdett gyülekezni, de már nemcsak diákok voltak. Időközben véget ért a munkaidő, jöttek a városlakók, akik magukévá tették az egyetemisták követeléseit.

A Kossuth téri tüntetőknek a szemébe világított az országház kupolájának csúcsán lévő vörös csillag. A tömeg azt skandálta, hogy „oltsák le a csillagot!” Egy kis idő azután ezt meg is tették. Próbálták a tömeget oszlatni, egyik próbálkozásuk az volt, hogy lekapcsolták a közvilágítást, a tér sötétbe borult. Az emberek újságpapírosból fáklyákat gyújtottak, és maradtak. Egyszer kijött a Parlament erkélyére Sinkovits Imre színművész, és elszavalta a Szózatot. A tömeg továbbra is Nagy Imrét követelte, aki úgy 1/2 10 felé megjelent az erkélyen. „Kedves elvtársak!” - kezdte, mire nagy volt a felhördülés, „nem vagyunk elvtársak!” Elcsendesedés után Nagy Imre újra kezdte, most már polgártársakat mondott. Általánosságokat mondott csupán, nem ígért mást, mint foglalkozni fog követeléseinkkel.

A 14 pont a Rádiónál

Mi történt a műegyetemi 14 ponttal a Magyar Rádiónál? A történetet az események központi személyisége, K. Edina, a „*piros kabátos lány*” mondta el az egyik egyetemi rendezvényünkön, a 2008. évi október 22-i évfordulón tartott ünnepségen, azt írom itt most le.

Edina 17 éves volt akkor, és délután a Bródy Sándor utcába igyekezett, ahol francia nyelvórája lett volna egy magántanárnál. Az Astoriánál szállt le a villamosról, és mielőtt továbbindult volna, valaki kezébe nyomott egy példányt a 14 pontos határozatokból. A Bródy Sándor utcába fordulva ért oda ahhoz a tüntető csoporthoz, akik a Rádió épülete előtt már ideje azt szerették volna elérni, hogy az egyetemisták pontjait a Kossuth rádió mondja be, tegye közzé. Nem vállalták. Patthelyzet alakult ki, a tüntető tömeg közben egyre nőtt.

A Magyar Rádió vezetője akkor Benke (Binder) Valéria kommunista politikus volt, aki 1958-1961-ig művelődésügyi miniszter lett. Férje, Havas Ernő 1946-1947 között a Mérnök Szakszervezet titkára, majd a Pártfőiskola tanára.

A Rádió épületének erkélyéről „szózatot” intéztek a tömeghez, miszerint lehetőséget adnak a követelések - a 14 pont - felolvasására, ami úgy történik majd, hogy egy közvetítő autó, egy furgon kiáll a Rádió épülete elé, azon lesz egy mikrofon és egy hangszóró, onnan valaki felolvashatja. Ekkor már sötétedett. Meg is jött a közvetítő autó, ravasz módon úgy állt oda a főkapu elé, hogy azt eltorlaszolja. A hangoskodó tüntetők most keresni kezdték, hogy mit is kellene felolvasni? Kinél van egy példány az egyetemi pontokból? K. Edina piros kabátjában jelentkezett: nála van egy. Erre a férfi tüntetők felröpítették Edinát az autó tetejére, olvassa Ő. Ott a hangszóróban sikerült szétkürtölni a műegyetemi pontokat. A naiv tömeg néhány percig azt hitte, hogy ez most adásban is elhangzott. Miután ez az átverés kiderült, a tüntetők még agresszívabbá váltak, be akartak törni a Rádió épületébe.

35. kép: Tüntetők a Rádió épülete előtt

Az épületből újra kiszóltak, tettek egy ajánlatot: a tüntetők alakítsanak egy tíz fős delegációt, őket majd beengedik az épületbe és ott megtárgyalják a lehetőségeket. Összeállt a küldöttség: kilenc férfi és egy leány, Edina. A delegáció tagjait a portánál igazoltatták, felírták adataikat, így mehettek tovább az emeletre.

Egy tárgyalóterembe vezették őket. Benke Valéria kezdte a tárgyalást, hogy majd beolvassák, de nem most, és hasonló ajánlatokat tett. De a delegáció ezzel nem elégedett meg. Erre újra adtak egy lehetőséget: az erkélyről olvassa be valaki a küldöttségből. Ez is megtörtént, újra Edina olvasta fel a 14 pontot, az hangszóróból a helyszínen újra hallható volt. Benke Valéria többször is magára hagyta a delegációt, nyilván telefonált és utasítást kért, hogy meddig mehet el. Néhány percen belül kiderült, hogy az most sem volt adásban.

Adásba került viszont Gerő Ernő, a júliusban megválasztott pártfőtitkár (aki aznap, október 23-án reggel érkezett haza Jugoszláviából). A Rádió többször ismételte már felhívást, hogy rövidesen Gerő Ernő fog a Rádióban a néphez szólani, ezért az emberek sok helyen kitették a rádiójukat az ablakba, hogy az utcán tüntetők is hallhassák. Este 8 órakor meg is szólalt, és saját hangján megadta a választ a mi 14 pontunkra. Abból idézek:

„...Népünk ellenségeinek legfőbb törekvése ma az, hogy megkíséreljék megingatni a munkásosztály hatalmát, lazítani a munkás-paraszt szövetséget, aláásni a munkásosztály vezető szerepét országunkban, megrendíteni népünk hitét pártjában, a Magyar Dolgozók Pártjában; megkíséreljék lazítani a szoros baráti kapcsolatokat országunk, a Magyar Népköztársaság és a többi szocializmust építő ország között, különösen pedig országunk és a szocialista Szovjetunió között. Igyekeznek lazítani a kapcsolatokat, amelyek Pártunkat a Szovjetunió dicső Kommunista Pártjához, a XX. kongresszus pártjához fűzik. Rágalmakat szórnak a Szovjetunióra. Azt állítják, hogy a Szovjetunióval nem egyenrangú kereskedelmet folytatunk, hogy a Szovjetunióhoz való viszonyunk állítólag nem az egyenlőség viszonya és hogy függetlenségünket állítólag nem az imperialisták ellen, hanem a Szovjetunióval szemben kell megvédeni....

...nem vagyunk nacionalisták, sőt! Következetes harcot folytatunk a sovinizmus, az antiszemitizmus és minden egyéb reakciós, népgyűlölő, embertelen irányzat és nézet ellen. Ezért elítéljük azokat, akik ifjúságunk körében a sovinizmus mételjét igyekeznek terjeszteni, s a demokratikus szabadságot, amelyet államunk a dolgozó népnek biztosít, nacionalista jellegű tüntetésre használták fel. Pártunk vezetését azonban ez a tüntetés

sem ingatja meg abban az elhatározásában, hogy tovább haladjon a szocialista demokratizmus fejlesztése útján.”

Ekkora szemtelenség hallatán végkép elszabadultak az indulatok, lövések hallatszottak.

Itt ért véget a forradalom és kezdődött a szabadságharc.

Ekkor lőtték le Bartók József villamosmérnök hallgatót, a Műegyetem első forradalmi áldozatát, aki ma a székesfehérvári temetőben nyugszik.

A delegáció távozását úgy szervezték meg, hogy mind a tízüknek kendővel bekötötték a szemét és levezették őket előbb a pincébe, majd egy hátsó, Szentkirályi utcai kijáraton kikerültek az utcára.

Edina 1956. november 4-e után néhány nappal elhagyta az országot, négy fiúgyermek édesanyjaként ma is Nizzában él. Ha hívjuk, mindig eljön és részt vesz az egyetemi ünnepségen. Az akkor ott felolvasott 14 pont eredeti példányát megőrizte és a Terror Háza Múzeumnak ajándékozta.

A műegyetemi pontokat, sem a 16, sem a 14 pontos változatot, a forradalom napjaiban a Rádió soha nem olvasta be.

Miután a Rádió a felkelők kezére került, az adás rövid időre megszűnt. Majd miután valahonnan még sikerült helyreállítani, a Kossuth Rádió hullámhosszán órákig Beethoven Egmont-nyitányát ismételték. Nyilván csak ez az egy lemez volt a kezelők birtokában. Így lett a későbbiekben az Egmont-nyitány a forradalom egyik szimbóluma, melyet az évfordulós ünnepségeken mindig meghallgatunk. Egmont gróf, hadvezér valóságos személy volt, aki a németországi polgársággal és parasztsággal egyetértve szállt szembe az abszolutizmussal, és akit felségárulásért 1568-ban kivégeztek. Történetéből Goethe írt színdarabot, amihez Beethoven írt kísérezőzenét.

Az október 23-i nap lezárása

Körülbelül este 10 óra lehetett, amikor elindultam a Kossuth térről haza, a VIII. kerületi Baross utcába. A Deák téren át a Kiskörúton jutottam a Múzeum körútra, ahol már erős fegyverropogás hallatszott. A Bródy Sándor utca és Múzeum körút sarkán egy ideig meditáltam, hogy elinduljak-e a Rádió felé, de ott sötét volt, és nem lehetett felmérni, hogy ki honnan hová lö. Este 11 óra lehetett továbbmentem a Kálvin tér felé. Ott magyar honvédségi autók, ponyvás Csepel teherautók álltak, a katonák az úttesten a járókelőkkel beszélgettek. Egy budapesti laktanyából vezényelték ki őket azzal a paranccsal, hogy tegyenek rendet. Eszük ágában sem volt a lövöldözés közelébe menni. Egyik katonával beszélgetve felajánlotta, ide adja nekem fegyverét, ha részt akarnék venni a Rádiónál folyó harcban. Nem voltam még katona, így nem ismertem sem a fegyvert, sem a használatát. Kérdeztem tőle: Hát neked nem kell elszámolnod a fegyverrel, ha én ezt elviszem? Erre az volt a válasz, hogy elmondom majd miszerint ellenforradalmárok kicsavarták a kezemből, azt tessék jegyzőkönyvezni. Lehet, hogy más elvitte.

Már éjjel volt, ½12 körül, amikor hazaértem, szüleim és a család nagy örömére, mert nagyon aggódtak. A nap befejezéseként az történt még, hogy éjjel 2 óra felé megérkeztek Székesfehérvárról a Vörös Hadsereg tankjai. Egyik a mi házunk előtt - Baross utca-Szentkirályi utca sarok - megállt, és elsütötte az ágyúját a Bródy Sándor utca irányába, amitől összes üveglakunk betört. Lakásunk, a Baross utca 30. szám, éppen a Corvin köz és a Rádió épület közötti távolság felezőjénél volt, innen éltük meg a további napokat.